

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

KOHTI EHEÄMPÄÄ TYYYLIÄ

Grafiikan tyylikirjan suunnitteluprosessi

Tampereen Ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelman opinnäytetyö
Visuaalisen suunnittelun suuntautumisvaihtoehto
Kevät 2010

Asmo Raimoaho

Opinnäyte tiivistelmä

Osasto
Viestintä

Erikoistumisala
Visuaalinen suunnittelu

Tekijä
Asmo Raimoaho

Työn nimi
Kohti eheämpää tyyliä, Grafiikan tyylikirjan suunnitteluprosessi

Lopputyön laji
Tutkielma ja mediateko

Työn valmistumisaika
18.4.2010

Sivumäärä
44

Tiivistelmä:

Tutkin opinnäytetyössäni grafiikan tyylikirjan suunnittelemista ja sen soveltamista informaatiografiikoita tehtäessä. Opinnäytetyöni pohjana toimii grafiikan tyylikirja, jonka tein Juha Kylmän kirjoittamaan Jousimetsästäys-kirjaan. Perehdyn työssäni myös informaatiografiikoihin, joiden tekemiseen ja ulkoasun hallitsemiseen grafiikan tyylikirja luodaan.

Tavoitteenani on ollut suunnitella ja toteuttaa toimiva grafiikan tyylikirja ja samalla avata sitä suunnitteluprosessia, kuinka tyylikirjan voi tehdä. Lopuksi pohdin suunnitteluprosessin kulkua, sitä kuinka onnistuin asettamissani tavoitteissa ja mitä olen prosessin myötä oppinut.

Aineisto
Kirjallisuus, verkkolähteet, haastattelut

Asiasanat
Informaatiografiikka, grafiikan tyylikirja

Säilytyspaikka
Tamk / Taide ja Viestintä

Muita tietoja

Thesis summary

Department
Media

Media Programme Visual Design
Programme Visual Design

Author
Asmo Raimoaho

Title
Towards more solid design, Designing a graphic manual for information graphics

Sort of Final Thesis
Written and Project

Date
18.4.2010

Number of pages
44

Summary:

In my thesis I study the designing process of graphic manual and its application in information graphics. The basis of my thesis is a information graphics graphic manual i did for Juha Kylmä's bowhuntin book. My thesis also focuses in information graphics, because the graphic manual is created to manage the appearance and design of information graphics.

My goal was to design and execute a functional graphic manual for information graphics. I also describe the process of making the graphic manual. Finally I tell how did the project succeed in meeting it's target and what I have learned from the project.

Material
Literature, www

Key words
Information graphics, graphic manual

Filing
Tampere University of Applied Sciences, School of Art and Media

Other information

Sisällys

Opinnäyte tiivistelmä	2
Thesis summary	3
1 Johdanto	5
2 Lähtökohdat	6
3 Informaatiografiikka	7
3.1 Mitä on informaatiografiikka?	7
3.2 Informaatiografiikan elementit	10
3.3 Värit informaatiografiikassa	14
3.4 Typografia ja taitto informaatiografiikassa	15
4 Grafiikan tyylikirja	17
4.1 Mikä on grafiikan tyylikirja?	17
4.2 Tyylikirjan Rakenne	18
4.3 Värien käyttö grafiikan tyylikirjassa	19
4.4 Typografia grafiikan tyylikirjassa	20
4.5 Kohderyhmä ja julkaisutapa	21
5 Prosessi ja suunnittelu	22
5.1 Suunnittelun lähtökohdat	22
5.2 Prosessin työvaiheet	25
5.3 Tyylikirjan käyttö ja soveltaminen	30
6 Analyysi ja pohdinta	32
6.1 Suunnitteluprosessin analysointi	32
6.2 Valmis grafiikan tyylikirja	33
6.3 Pohdinta	34
7 Lähteet	35
8 Liitteet	37

Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee grafiikan tyylikirjan suunnittelemista ja sen soveltamista informaatiografikoita tehtäessä. Työn pohjana toimii varsinainen grafiikan tyylikirja, jonka tein ja jota myös käytin Juha Kylmän kirjoittamaan Jousimetsästys-kirjaan. Perehdyn työssäni myös informaatiografikoihin, joiden tekemiseen ja ulkoasun hallitsemiseen grafiikan tyylikirja luodaan.

Motiivini opinnäytetyöhöni tulee työkokemuksestani eri sanomalehdissä. Sanomalehtigraafikon työkaluna toimii lehden oma grafiikan tyylikirja, joka toimii raameina, joiden puitteissa graafikko tekee grafiikat. Työni Aamulehdessä ja Sanomalehti Karjalaisessa ovat luoneet pohjan, jonka kautta olen suuntautunut informaatiografikoiden tekoon.

Tavoitteenani on suunnitella ja toteuttaa toimiva grafiikan tyylikirja ja samalla avata sitä prosessia, kuinka tyylikirjan voi tehdä. Olen tottunut käyttämään ja soveltamaan grafiikan tyylikirjoja, mutta Jousimetsästys kirjaa varten halusin luoda täysin oman grafiikan tyylikirjan. Opinnäytetyöni koulutuksellinen tavoite on oppia suunnittelemaan ja hahmottamaan toimiva tyylikirja grafikoille. Opinnäytetyöni laajentaa ammatillista osaamistani grafiikoiden tekemisestä ja suunnittelusta niiden syvempään tutkiskeluun. Samalla kartutan tietotaitoa grafiikoiden taustalla vaikuttavista asioista.

Pohdin opinnäytetyössäni grafiikan tyylikirjan toimivuutta ja sen sovellettavuutta. Opinnäytetyössäni korostan painoteknisiä seikkoja ja grafiikoiden luettavuutta, koska suunnittelemani tyylikirja on tehty kirjaan painettavia grafikoita varten. Pohdin myös millaista informaatiota voi ja kannattaa kuvittaa. Haastattelin opinnäytetyötäni varten alan ammattilaisia saadakseni heiltä hyviä vinkkejä ja tukeakseni omia havaintoja.

Itselleni tärkeää on ollut perehtyä informaatiografiikan teorioihin ja lainalaisuuksiin, koska en ole niitä varsinaisesti missään opiskellut, vaan olen oppinut niitä tekemisen kautta. Olen myös rajannut opinnäytetyöni aihealueen tarkasti mukailemaan omia tarpeitani ja ammatillista kehittymistäni.

Lähtökohdat

Idea opinnäytetyöhöni tuli aikaisemmasta työkokemuksestani ja syksyllä 2009 saamastani toimeksiannosta. Toimeksiantoon kuului grafiikoiden ja taiton tekeminen Juha Kylmän kirjoittamaan Jousimetsästys-kirjaan. Kirjaan tehtävät grafiikat olivat selvästi informaatiografiikka painotteisia, koska kyseessä oleva kirja haluttiin tehdä jousimetsästäjille opaskirjaksi. Kun kirjaan tarvittavien grafiikoiden määrä alkoi hahmottua, selvisi minulle, että näitä grafiikoita varten halusin luoda tyylikirjan. Tein kirjaan myös kuvituksia, mutta ne eivät suoranaisesti liity valitsemaani aihealueeseen.

Työkokemusta minulle on kertynyt ollessani sanomalehtigraafikkona Aamulehdessä ja Sanomalehti Karjalaisessa. Näissä työtehtävissä grafiikan tyylikirjat tulivat minulle tutuiksi. Sanomalehdissä käytetään grafiikan tyylikirjoja helpottamaan ja ohjeistamaan graafikoita grafiikoiden teossa, mutta myös siihen, että julkaistavat grafiikat olisivat yhdennäköisiä, julkaisun kanssa yhteen pelaavia ja lukijalle ymmärrettäviä ja helppolukuisia. Sanomalehtitausta antaa mielestäni minulle vahvan pohjan ja ymmärryksen kurinalaisien grafiikoiden tekoon.

Alkujaan halusin selvästi suuntautua kuvittamiseen, mutta pääsy Aamulehdelle töihin avasi silmäni informaatiografiikalle. Aamulehdessä grafiikoiden painopiste on päivittäisissä informaatiografiikoissa ja lokaattoreissa, eli kartoissa. Nykyään ajattelen, että grafiikka ja kuvitukset kulkevat hyvin rinnakkain, toisiaan tukien, tai toimien vastapainona toisilleen. Avaan aihetta enemmän opinnäytetyöni informaatiografiikkaa käsittelevässä osassa.

Toimeksianto Jousimetsästys kirjan tekoon tuli, kun lähdin oma-aloitteisesti kyselemään opinnäytetyöaiheita eri paikoista. Yksi paikka johon laitoin tiedusteluni oli Suomen jousimetsästäjien liitto. Ehdotin heille että voisin tehdä liitolle pienimuotoisen jousimetsästyksen aloittajan oppaan. Liitto kiinnostui ehdotuksestani ja kertoivat, että yksi liiton hallituksen jäsen oli tekemässä kirjaa aiheesta. Tätä kautta sain toimeksiannon ja samalla opinnäytetyöaiheeni.

Informaatiografiikka

3.1 Mitä informaatiografiikka on?

Informaatiografiikka on käytännössä kuvitettua informaatiota. Informaatiografiikkaa käytetään yleisesti viestinnässä, koska se on nopea ja tehokas tapa esittää tietoa. Oikeastaan informaatiografiikkaa voi nähdä aivan kaikkialla päivittäisessä arjessamme. Yleisimmin informaatiografiikkaa näkee opasteissa, uutisissa, kartoissa, sääkartoissa, oppikirjoissa, käsikirjoissa, lehdissä, luetteloissa, tieteellisissä julkaisuissa ja niin edelleen. Kaikkia näitä yhdistävä tekijä on informaation esittäminen visuaalisesti.

Informaatiografiikoiden hahmottaminen perustuu puhtaasti näkemiseen ja nähdyn ymmärtämiseen. Ihmiselle on luontaista nähdä ja käsitellä näkemäänsä informaatiota. Stephen Few kokoaa kirjassaan *Now you see it* asioita siitä kuinka näkeminen toimii:

- *Our eyes sense light that enters them after reflecting off the surfaces of objects in the world.*
- *What we perceive as an object is built up in our brains as a composite of several visual properties, which are the building blocks of vision.*
- *Even though we perceive this composite of properties as a whole object, we can still distinguish the properties that compose it.*
- *These individual properties, which vision is specifically tuned to sense, include two-dimensional (2-D) location, length, width, area, shape, color and orientation, to name a few. (Few 2009, 32.)*

Ihmisen aivot pyrkivät hahmottamaan kuvioita ja kokonaisuuksia silmien havaitsemista ärsykkeistä ja yksityiskohdista. Tämän johdosta ihminen ymmärtää ja hahmottaa nopeammin graafisia elementtejä kuin tekstiä. Tekstin ymmärtäminen ei perustu suoraan havaitsemiseen vaan sen lukemiseen. Tekstiä käytännössä luetaan kirjain tai sana kerrallaan, kunnes koko teksti on käyty läpi ja viesti välittynyt lukijalle. (Few 2009, 32.) Grafiikoiden tekeminen ei periaatteessa ole vaikeaa, kun vain ymmärtää sen kuinka ihminen näkee ja ymmärtää näkemäänsä. Ihmisen aivot siis pyrkivät rakentamaan kokonaisuuksia ja käsitteitä silmien välittämistä viesteistä. Tähän perustuu myös informaatiografiikoiden ymmärtäminen.

Informaatiografikalla pystytään myös esittämään visuaalisesti abstrakteja tilastoja ja lukuja helposti ymmärrettävällä tavalla. Grafikoilla voidaan esittää myös sellaisia asioita, joita ei voi valokuvata, nähdä ihmissilmällä, tai joita ei vielä ole olemassakaan. Tällaisia esimerkkejä ovat vaikka atomienrakenteen kuvaaminen tai tulevan rakennushankkeen eri työvaiheiden kuvaaminen. Informaatiografiikoista pystyy tekemään monipuolisia, eli niihin voi saada todella paljon erilaista informaatiota. Hyvänä esimerkkinä toimii Aamulehteen 4.11.2009 tekemäni grafiikka Näsijärven jäätymisestä. Grafikan lähtökohtana oli kuvata Näsijärven jäätyminen ja järven vedenpinnan säännöstely grafiikkana. Lopulta grafiikkaan lisättiin vielä Näsijärven viime vuosien jäätyispäivät, teräsjään kantavuusgraafi, sekä vesikuution ja teräsjääkuution massat (kts. Liite 1). Informaatiografiikkaan voi siis saada paljon tietoa, mutta, tämä on tehtävä taiten, jotta grafiikoista ei tule vaikeasti ymmärrettäviä tai sekavia.

Informaatiografiikoita tehtäessä on muistettava, että tiedon sisältö ja todenmukaisuus ovat kaiken a ja o. Edward Tufte kirjoittaa aiheesta näin:

Analytical presentations ultimately stand or fall depending on the quality, relevance, and integrity of their content. This suggests that the most effective way to improve a presentation is to get better content. It also suggests that design devices and gimmicks cannot salvage failed content. (Tufte 2006, 136.)

Eli huonoista lähtökohdista ei edes kannata lähteä tekemään grafiikkaa. Koristelemalla ja kikkailemalla ei voida pelastaa epämääräistä tai huonoa informaatiota. Graafikkona työskennellessäni olen kokenut tämän Tuften ajatuksen käytännössäkin todeksi. Aluksi kannattaa siis tutkia, mistä informaatiossa on kyse ja mikä siinä on mielenkiintoisinta. Lähtökohtana on valita ja esittää lukijoita kiinnostavia asioita. Yleensä informaatiosta kannattaa poimia vain tärkeimmät asiat ja tilastollisesti merkittävät muutokset.

Grafikoiden esittämisessäkin on omat vaaransa, sillä väärillä valinnoilla ja rajauksilla alkuperäinen informaatio saattaa vääristyä tai lukija tulkitsee sen aivan väärästä näkökulmasta. Vastuu grafiikoista on ensisijaisesti niiden tekijällä, mutta myös lu-

kijalla on vastuu siitä kuinka hän näkemänsä tulkitsee. Tufte muistuttaakin, että grafiikan tekeminen on älyllinen ja moraalinen teko. Grafiikassa korruptoituminen, valehtelevuus, harhaanjohtaminen, keskeisten kysymysten kiertäminen ja muiden näkökulmien tahallinen väärinkäsittäminen viestii tekijänsä näyttöjen ja uskottavuuden puutteesta. Graafikon tulee aina olla vastuussa älyllisesti ja eettisesti kaikesta mitä hän esittää ja kertoo. (Tufte 2006, 141.)

Tiedon uskottavuus ja lähteiden kertominen ovat tärkeä osa informaatiografiikkaa, tämän takia lähteet on hyvä tarkistaa ja varmistaa. Valmis grafiikkakin on syytä lukea huolella läpi ja tarkistaa kaikki kohdat vielä kerran. Tarkistuksen jälkeen työ kannattaa antaa jollekin muulle oikoluettavaksi. Samalla tulee testattua onko grafiikka ymmärrettävä. Grafiikan tehnyt henkilö on yleensä perehtynyt aiheeseen ja tietää mistä asiassa on kyse, mutta täysin ulkopuoliselle, joka näkee grafiikan ensimmäistä kertaa, grafiikan sisältö ei välttämättä aukea. Tämä henkilö ei ole voinut perehtyä grafiikan lähteisiin, vaan näkee pelkästään graafikon työn tuloksen. Monesti työtään tekevä henkilö ikään kuin sokeutuu tekemälleen työlle ja pitää sitä itsestään selvänä. Varmistamalla ja tarkistamalla saattaa löytää virheet ja epäselvyydet ajoissa. Lehdessä tehdyt virheet voidaan vielä korjata oikaisulla seuraavassa numerossa, mutta kirjoihin tulleita virheitä pääsee korjaamaan vain, jos kirjasta tulee joskus uusintapainos.

Tärkeintä grafiikoissa on se, miten niiden sisältämä tieto välittyy lukijalle, eikä välttämättä se, miten kauniisti ne on kuvitettu. Toki hienon näköiset grafiikat ovat kaunista katsottavaa, mutta ehkä hienointa informaatiografiikoissa on kuitenkin niiden selkeys ja vähäeleisyys. Siihen perustuu myös niiden helppo tunnistettavuus ja funktionaalisuus. Grafiikkaa tehtäessä täytyy aina miettiä, ketä grafiikka palvelee ja millä tavalla. Tämä vaikuttaa suuresti erilaisiin valintoihin, joita täytyy tehdä suunnitellessaan grafiikkaa - luettavuus ja ymmärrettävyys ovat kaiken lähtökohdana. Stephen Few kiteyttää asian näin:

We should never forget that a picture of data is not the goal; it's only the means. Information visualization is all about gaining understanding so we can make good decisions. (Few 2009, 53.)

3.2 Informaatiografiikan elementit

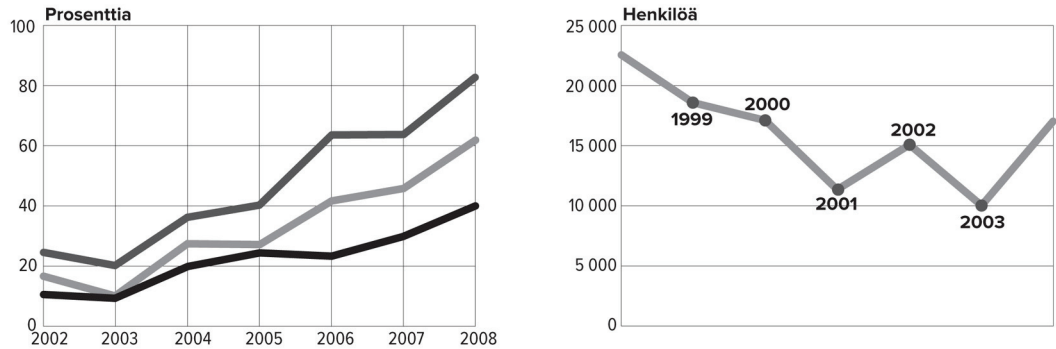
Normaalin informaatiografiikan rakennusaineina toimivat erilaiset diagrammit eli kaaviot, joilla esitetään graafisesti tietoa tietyillä menetelmillä. Käytän itse mieluummin sanaa graafi, kuin diagrammi, koska se on lyhyempi ja olen tottunut käyttämään kyseistä termiä työelämässä.

Graafit perustuvat lähes poikkeuksetta konventioihin, eli yhteisesti sovittuihin ja yleisesti hyväksytyihin tapoihin esittää informaatiota. Näihin konventioihin pohjautuu grafiikan vahvuus informaation esittämisessä. Graafimalleja löytyy moneen tarkoitukseen. Yleisimpiä ovat pylväs- ja viivagrafikat, joita käytetään uutis- ja talousgrafikoissa runsaasti. Käytännössä informaatiota voidaan esittää useammallakin tavalla, eli graafivaihtoehdoilla, mutta esittämistavan ratkaisee se, mitä informaatiota halutaan nostaa esille. Yleensä grafikoilla halutaan kuvata muutosta. Esimerkiksi viivagrafiikalla saa kuvattua hyvinkin dramaattisesti talouden suhdannetilanteita.

Informaatiografiikka on toki paljon muutakin kuin perusdiagrammigrafiikat. Periaatteessa pelkkä valokuva, jossa on selitetekstejä ja nuolia voi toimia informatiivisena kuvana, eli siten sitä voi kutsua yksinkertaiseksi informaatiografiikaksi. Informaatiografiikan käsite on suhteellisen laaja, joten se kattaa suuren määrän erilaisia tapoja tehdä informaatiografikoita. Hyvin tehty informaatiografiikka ei välttämättä tarvitse laisinkaan sanoja välittämään sen viestiä ja taas toisaalta informaatiografiikka voi perustua pelkästään sanoihin. Grafiikka voi siis olla lähes minkä näköinen vaan, kunhan valinnat ovat perusteltuja, se on hyvin toteutettu ja haluttu informaatio välittyy eteenpäin.

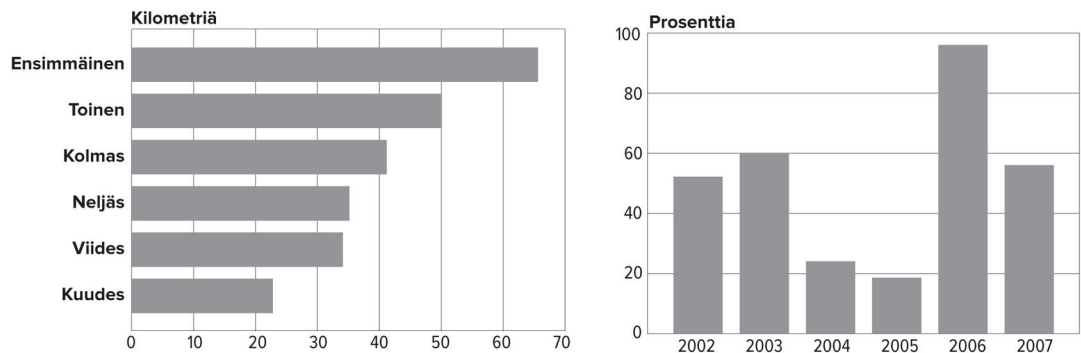
Listaan seuraavaksi joukon yleisimpiä graafimalleja, joita usein käytetään informaatiografikoissa ja jotka yleensä myös löytyvät grafiikan tyylikirjasta. Joitakin käsitteitä määrittellessäni olen käyttänyt apunani internetistä löytyvää vapaan sisällön tietosanakirja Wikipediaa.

Kuva 1. Kaksi erilaista viivadiagrammia.

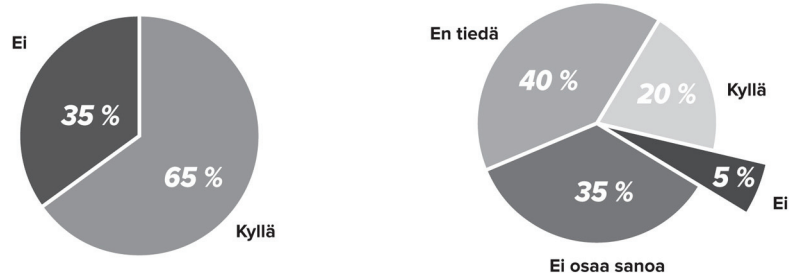
Viivadiagrammit eli “käppyrägraafit” ovat perusdiagrammeista yleisimmin käytettyjä, koska niiden tulkinta ja tekeminen on helppoa. Viivadiagrammi on visuaalisesti yksinkertaisin kaikista graafimalleista. Viivadiagrammit soveltuvat hyvin jatkuvan tilastollisen seurannan kuvaamiseen. Yleisin esimerkki on varmasti pörssin osakekursien seurantagraafikat.

Kuva 2. Pylväsdiagrammit. Vaaka- ja pystysuoraan piirretyillä pylväillä.

Pylväsdiagrammit ovat “käppyrägraafien” ohella käytetyimpiä graafeja. Pylväsgraafin voi tehdä pystypylväillä tai vaakapylväillä riippuen siitä mitä graafilla halutaan kuvata. Yleensä pystypylväitä käytetään, kun graafin x-akselilla käytetään aikamäärettä. Vaakapylväitä käytetään puolestaan yleensä silloin kun graafin y-akselilla käytetään verrattavia suureita, eikä asteikkoa. Pylväsdiagrammeilla voidaan kuvata helposti tilastollisia muutoksia ja vertailuja, eli kokonaismäärän muutosta, kun taas viivadiagrammilla esitetään jatkuvuutta ja trendiä.

Kuva 3. Ympyrädiagrammit. Kahteen ja neljään osaan jaettuna.

”Piirakkagraafeja” eli ympyrädiagrammeja käytetään enimmäkseen kuvaamaan prosenttitilastoja. Ne ovat hyviä havainnollistamaan asioiden suhteita toisiinsa. Hyvä esimerkki on gallupissa saatujen vastausten jakauman esittäminen piirakkagraafikana. Piirakkagraafissa ympyrä on jaettu osuuksia kuvaaviin sektoreihin. Sektorien kaaren pituus on suhteessa sen esittämän havaintoluokan kokoon. Yhdessä sektorit muodostavat ympyrän kehän. Ongelmana tällaisissa grafiikoissa on se että grafin kokonaisprosenttimäärä ei saisi ylittää sataa prosenttia, koska piirakkagraafi mielletään kokonaisuudeksi. Toinen ongelma on piirakkagraafin rajallisuus. Piirakkagraafia ei ole suositeltavaa jakaa kovin moneen osaan, koska siitä tulee vaikeammin hahmotettava, eikä sen lohkoihin synny riittävää koko kontrastia.

Korisliiga, 2009–2010 Pelikausi, Sarjataulukko, Runkosarja

Nr	Joukkue	Ottelut	Voitot	Tappiot	Pisteet	Koti V/T	Vieras V/T
1.	Pyrintö	44	34	10	68	18/4	16/6
2.	Kouvot	44	33	11	66	18/4	15/7
3.	ToPo	44	30	14	60	17/5	13/9
4.	KTP	44	24	20	48	14/8	10/12
5.	LrNMKY	44	24	20	48	15/7	9/13
6.	Korihait	44	22	22	44	12/10	10/12
7.	Kataja	44	21	23	42	12/9	9/12
8.	Honka	44	21	23	42	12/10	9/13
9.	Lanti	44	21	23	42	16/6	5/17
10.	Kauhajoki	44	14	30	28	9/13	5/17
11.	Vilpas	44	11	33	22	7/15	4/18
12.	FoKoPo	44	9	35	18	6/16	3/19

Basket.fi

Kuva 4. Taulukko. Hyvä esimerkki siitä kuinka korisliigan koko runkosarja saadaan tiivistettyä yhteen taulukkoon.

Taulukot ovat myös melko yleisiä informaatiografikassa. Koruttomasta ulkonäöstään huolimatta niillä on suuri rooli. Taulukoihin saadaan mahtumaan todella suuri määrä informaatiota. Taulukon avaaminen ja selittäminen raakatekstinä olisi todella hankalaa ja lukijalle sellaisen käsittäminen olisi lähes mahdoton tehtävä. Erilaiset aikataulut ovat hyvä esimerkki funktionaalisesta taulukkografikasta.

Kuva 5. Lokaattorit. Esimerkki lokaattori Tampereen sijoittumisesta Suomen kartalle.

Lokaattoreilla eli kartoilla pystytään luonnollisesti kertomaan tapahtumien sijaintia ja laajuutta. Haluttu alue piirretään mittakaavan mukaisesti ja sitä selitetään kartoissa käytetyillä symboleilla ja väreillä. Karttoihin voidaan lisätä monenlaista informaatiota esimerkiksi kertomaan tietyn maan asukastiheyttä tai säärintaman liikkeitä. Mutta kartan käyttö kannattaa olla huolellisesti perusteltua, sillä ei kannata vain lähteä täyttämään tyhjää tilaa. Turha tai tarpeettoman iso kartta aiheuttaa lukijalle vain ylimääräistä päänvaivaa. Kaiken kaikkiaan kartat kannattaa suunnitella selkeiksi ja helposti lähestyttäväksi.

Kuva 6. Symbolit. Muutama esimerkki yleisesti tunnetuista symboleista.

Symboleita käytetään usein informaatiografiikoissa, kun halutaan kuvata yleisesti tunnettuja asioita sellaisella tavalla, että kaikki lukijat pystyvät ymmärtämään ne nopeasti. Esimerkiksi, jos grafiikka liittyy autoihin, mutta ei mihinkään tiettyyn malliin tai merkkiin, voidaan piirtää autosymboli kuvastamaan tätä käsitettä. Näin lukija pystyy nopeasti tulkitsemaan grafiikkaa, jopa lukematta sitä sen tarkemmin. Selkeiden ja yleisesti tunnetuiden symbolien käyttö on taloudellista niin graafikolle kuin lukijallekin, koska ne eivät tarvitse mitään selitteitä. Symboleja käytettäessä on kuitenkin hyvä muistaa, että ne ovat sopimuksenvaraisia ja kulttuuriinsidonnaisia. Samoin kuin väreillä voi olla eri merkityksiä eri kulttuureissa. Väärin tehdyt tai väärin ymmärretyt symbolit voivat pilata hyvän grafiikan.

3.3 Värit informaatiografiikassa

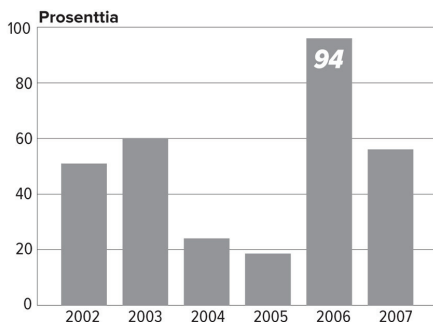
Grafiikoissa väreillä pystytään korostamaan, yhdistelemään, erottelemaan, hallitsemaan ja rakentamaan hierarkiaa informaation sisälle. Samalla grafiikoista saadaan myös mielenkiintoisempia, uskottavampia ja vaikuttavamman näköisiä. Käyttämällä värejä järkevästi ja valikoidusti grafiikoihin saadaan lisää tehoa ja informaatiotasoa. Tufte kirjoittaa värien vaikutuksesta näin:

Alone, each color makes a strong statement; together, a stronger one. Similarly, color effortlessly differentiates between annotation and annotated [...]. (Tufte 1990, 53–54.)

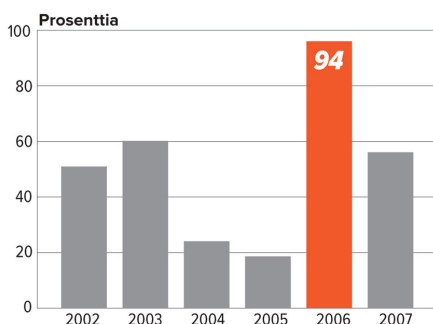
Neutraalit värit toimivat hyvin vastapainona vahvemmille väreille. Liian voimakkaiden ja kirkkaiden värien runsas käyttö aiheuttaa vain sekavuutta ja hälinää grafiikassa. Luonnossa havaittavat värit ja niiden vaaleat sävyt sopivat parhaiten grafiikoiden rauhallisiksi taustaväreiksi, jolloin huolella valitut ja harvat kirkkaat ja voimakkaat värit korostuvat.

Kuva 7. Esimerkki informaation värillä korostamisesta.

GRAFIIKAN OTSIKKO
Grafiikan alaotsikko

GRAFIIKAN OTSIKKO
Grafiikan alaotsikko

Tufte kirjoittaa väripaletin suunnittelusta mielestäni hyvin. Hänen mukaansa päästrategia on valita luonnosta löytyviä värejä ja erityisesti näiden värien vaaleita sävyjä, esimerkiksi sinisten, keltaisten, taivaan harmaiden ja varjojen vaaleita sävyjä. Luonnonvärit ovat yhdenmukaisia, tuttuja ja harmonisia ihmisten silmissä. Luonnonväreistä koostuva väripaletti auttaa vähentämään grafiikoiden räikeyttä ja sisällötöntä värisaastetta. Informaation korostaminen jätetään näin tietoisesti kirkkaille ja voimakkaille väreille, jotka täten nousevat esiin seesteisestä taustata. (Tufte 1990, 90.)

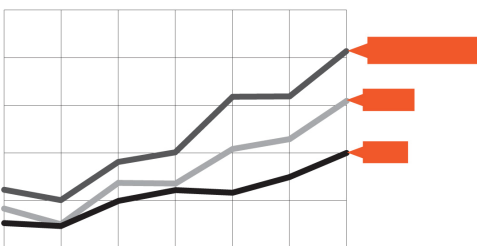
Myös ihmisten värisokeus on otettava huomioon grafiikoita suunniteltaessa ja toteutettaessa. Esimerkiksi vihreiden ja punaisten värisävyjen käyttöä kannattaa harkita. Jos näitä värejä on välttämätöntä käyttää rinnakkain, voi erottamista helpottaa käyttämällä värialueissa ääriiviivoja korostamaan niiden välistä eroa ja käyttämällä tekstiselitettä molemmissa väreissä kertomaan värialueen merkitystä. Myös voimakkailla valoisuuskontrasteilla voidaan helpottaa värialueiden havaitsemista.

3.4 Typografia ja taitto informaatiografiikassa

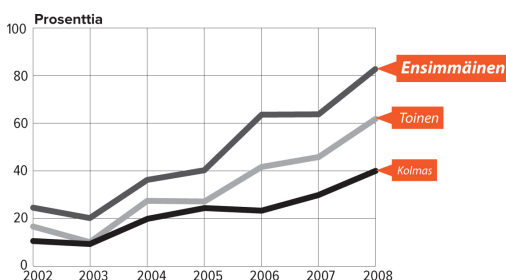
Typografialla on suuri merkitys ja vaikutus grafiikoiden ymmärrettävyyteen ja luettavuuteen. Graafit vaativat lähes poikkeuksetta otsikon tai jonkun lyhyen selitteen, jotta lukija käsittää mistä grafiikassa on kyse. Myöskin suureet on syytä olla aina esitettyinä, koska graafi, jossa ei ole selitettä, eikä määreitä, ei pysty kertomaan lukijalle yhtään mitään. Esimerkiksi pylväsgraafi, jossa ei ole asteikkoja, eikä määreitä ole selitetty, on täysin merkityksetön, koska se ei kerro yhtään mitään, eikä se suhteuta mitään asioita toisiinsa. Tekstit ja toimiva typografia tekevät siis grafiikoista luettavia ja helposti tulkittavia. Periaatteessa vain lisäämällä tekstiä valokuvaan voi siitä luoda informaatiografiikkaa.

Konkreettiseen luettavuuteen ja tekstin selkeyteen voi vaikuttaa fonttivalinnoilla. Kirjainten paksuus ja päätteettömyys helpottavat niiden hahmottamista pienemmässäkin pistekoossa. Mielestäni groteskit ja erityisesti humanistiset groteskit fontit sopivat grafiikoihin hyvin. Markus Itkonen puoltaa kirjassaan Typografian käsikirja humanistisia groteskeja niiden erinomaisella luettavuudella, mikä mahdollistaa niiden turvallisen käytön leipätekstissäkin (Itkonen 2007, 60).

Kuva 8. Esimerkki tekstien tärkeydestä grafiikoiden selittämisessä.

GRAFIIKAN OTSIKKO
Grafiikan alaotsikko

Grafiikoita tehdessä kannattaa myöskin suosia fonteja, joissa on useita eri leikkauksia. Näin pystyy rakentamaan hierarkkisuutta teksteillä ja selitteillä grafiikan sisälle. Suuremmat pistekoot ja paksimmat leikkaukset korostuvat muiden tekstien joukosta. Kursiivileikkaukset ja versaaliaakkosilla kirjoittaminen ovat hyviä keinoja luoda kontrastia grafiikoissa oleviin teksteihin. Kontrasti koossa ja väreissä toimii yhtäläillä geometrisissä graafeissa kuin myös typografisissa elementeissä. Kontrasti on vaihtelua ja vaihtelusta syntyy rytmi, sillä ilman rytmiä vastaanottajan mielenkiinto sammuu. Kontrastia voi luoda monella eri tavalla. Typografiassa yleisimmät tavat luoda kontrasti ovat kokokontarasti, muotokontarasti, vahvuuskontarasti ja värikontarasti (Itkonen 2007, 77–78). Näitä hyödyntämällä lukija saadaan löytämään vaivattomasti kaiken halutun grafiikasta.

Painetuissa tuotteissa taitolla on iso rooli myös grafikoiden suhteen. Taitolla ja grafiikoilla pitää olla tietty kontrasti toisiinsa nähden, jotta ne varmasti erottuvat. Varsinaista kilpailua ei näiden välille ei kuitenkaan saisi syntyä. Grafiikalla ja taitolla on molemmilla täysin oma roolinsa. Usein grafiikoissa käytetään eri fonttia kuin taitossa korostamaan tätä eroa. Kokonaisuuden tyyli voidaan pitää eheämpänä käyttämällä fonttia samasta kirjainperheestä. Väreillä voidaan saada aikaan yhteen sopivuutta taiton kanssa. Esimerkiksi käyttämällä samaa värimaailmaa, mutta ei kuitenkaan aivan samoja värejä.

Grafiikat on hyvä erottaa omiksi elementeiksi taitossa, jotta ne erottuvat, ja jotta kokonaisuudesta tulee selkeä ja hierarkkinen. Taitossa kuvilla ja grafiikoilla on vielä oma roolinsa. Informaatiografiikkaa ei pidä käyttää taiton kuvittamiseen, vaan grafiikoilla täytyy olla selvä asiayhteys tekstiin. Graafeja voidaan käyttää lisäämään tekstin uskottavuutta, jos siihen löytyy ainekset. Taitto saattaa myös kärsiä turhista ja tylsistä graafeista tai niiden liiallisesta käytöstä, sillä lukija voi kokea ne liian raskaiksi tai epäuskottaviksi.

Taitto voi tukea grafiikoita myös hyvin konkreettisesti. Taitossa voidaan tehdä yksinkertaista informaatiografiikkaa taulukoimalla ja tekemällä kaavioita. Tämä onnistuu vaikka valokuvien ja typografian avulla. Hyvää taulukointia voidaan tehdä myös kuvilla ja taitto-ohjelmalla. Haastattelin tätä opinnäytettäni varten Aamulehden grafiikan tuottajaa Kimmo Penttistä, ja hänen mielipiteensä informaatiografikoiden ja taiton yhteistyöstä oli seuraava:

***”Kaikkea visuaalista materiaalia ei tarvitse aina käyttää graafikon kautta, vaan se voidaan tehdä siis myös taittajan toimesta”
(Kimmo Penttinen, Liite 3).***

Grafiikan tyylikirja

4.1 Mikä on grafiikan tyylikirja

Tyylikirjalla ei välttämättä tarkoiteta painettua ohjekirjaa, vaan se voi olla vaikka sähköinen tiedosto. Omat käyttämäni grafiikan tyylikirjat ovat olleet Illustrator template-tiedostoja tai aivan tavallisia Illustrator-tiedostoja. Illustrator on Adoben kehittämä vektorigrafiikkaan perustava piirto-ohjelma, jota käytetään yleisesti informaatiografiikoiden piirtämiseen. Grafiikan tyylikirjalla ohjeistetaan grafiikoiden tekoa tietyssä julkaisussa. Grafiikkadirektiiviä käytetään, jotta julkaistavat grafiikat olisivat yhdennäköisiä, julkaisun kanssa yhteen pelaavia ja lukijalle ymmärrettäviä ja helppolukuisia.

Tyylikirja ei kirjaimellisesti käske graafikkoa, mutta se antaa raamit tai suuntaviivat siitä, kuinka grafiikoita halutaan tehdä. Sen lisäksi se nopeuttaa grafiikon työskentelyä. Uusia graafeja ei tarvitse aloittaa joka kerta suunnittelu asteelta, vaan on olemassa valmis malli, jonka pohjalta uusi grafiikka tehdään. Graafikko siis oikeastaan vain käsittelee tietoa ja valitsee esitystavan informaatiolle ja toteuttaa sen tyylikirjan ohjeen mukaisesti. Näin työskentelystä tulee järjestelmällistä ja johdonmukaista.

Hyvin suunniteltu ja toteutettu tyylikirja luo itsevarmuutta sen käyttäjälleen. Siinä on otettu huomioon erilaiset graafimallit, värien käyttö, hierarkia, typografia ja taiton kanssa yhteensopivuus. Grafiikkadirektiiviä voisi kuvata ikään kuin eräänlaisena muottina, joka kerta toisensa jälkeen takaa yhdenmukaisen tuotteen, "raaka-aineista" ja materiaaleista riippumatta.

"Hienolla ja tyylikkäästi tehdyllä graafillisella ilmeellä voi saada kilpailuetua, myös kilpaileviin julkaisuihin"
(Kimmo Penttinen, Liite 3).

4.2 Tyylikirjan Rakenne

Oleellisinta grafiikan tyylikirjan rakenteelle on, että siitä löytyvät kaikki tarvittavat elementit. Tarvittavat elementit taas riippuvat siitä minkälaista grafiikkaa tarvitaan. Yleisimmät graafimallit tulivat esille edellisessä informaatiografiikka-luvussa. Varminkin ja toimivin keino on sisällyttää tyylikirjaan kaikki perusraafimallit, värikartat, typografiset mallit ja mahdolliset tarvittavat symbolit. Sanomalehtigraafikko Leena Kontkanen, joka oli toinen haastateltavistani vastasi kysymykseeni ”Mitä elementtejä/grafipohjia tulisi aina kuulua grafiikan tyylikirjaan ja miksi?” seuraavasti:

***”Mielellään kaikkea mitä tyylejä graafikot käyttävät. Piirakoita ja pylväitäkin voidaan tehdä niin monella tyylillä, joten niistäkin pitäisi sopia yhteiset pelisäännöt”
(Leena Kontkanen, Liite 4).***

Luontevin tapa esittää graafimallit tyylikirjassa on tehdä niistä oikeat konkreettiset mallit. Näitä malleja tehdessä tulee samalla testanneeksi niiden toimivuuden. Hyvä tyylikirja saattaakin näyttää vain joukolta valmiita grafiikoita, mutta sitä se parhaimmillaan onkin. Mitä pidemmälle tyylikirjan tekee, sitä tehokkaamman siitä saa. Esimerkiksi, jos graafikko on tekemässä pylväsgraafia, niin hän voi kopioida suoraan tyylikirjan pylväsgraafimallista kaiken haluamansa. Adoben Illustrator ohjelmassa tämä toimii todella vaivattomasti pipettityökalulla. Työskentelyä voi tehostaa myös Quickeys-ohjelmalla, jolla voit määritellä grafikoiden tekemiseen tarvittavia pikakomentoja.

Tyylikirjan pohjan konkreettinen ulkonäkö voi vaihdella vapaasti sen käyttäjän mukaan. Suotavaa onkin, että tyylikirjan käyttäjä muokkaa siitä itselleen toimivan ja tehokkaan pohjan. Järkevää on toki ryhmitellä samankaltaiset graafit samaan yhteyteen. Myös väripaletit kannattaa sijoittaa toistensa läheisyyteen. Kaikki tällainen asettelu on vain varsinaisen tyylikirjan hienosäätöä ja sen käyttäjän mieltymyksen mukailua. Päätavoitteena on että direktiivillä tehdyt valmiit grafiikat ovat yhdenmukaisia ja halutun näköisiä.

4.3 Värit grafiikan tyylikirjassa

Väreillä on monta roolia grafiikoissa, siksi niiden valintaan kannattaa kiinnittää paljon huomiota grafiikan tyylikirjaa suunniteltaessa. Tyylikirjan väreissä pätee aivan samat säännöt kuin informaatiografikoissakin. Väreillä pystytään korostamaan, yhdistelemään, erottelemaan, hallitsemaan ja rakentamaan hierarkiaa informaation sisälle. Tyylikirjaan tarvitaan kuitenkin selkeä väripaletti, jolla ohjataan grafiikoiden ilmettä. Hyvä väripaletti sisältää vähän runsaamman neutraalin väripaletin, mustan, valkoisen ja pari selvästi muista erottuvaan korostusväriä. Eräässä informaatio suunnittelua käsittelevässä teoksessa kerrotaankin, että kun halutaan jonkun tietyn informaation erottuvan lukijalle grafiikasta, jos tämä erottuminen halutaan tehdä väreillä, toimii se vain siten, että tällaista tehoste väriä käytetään maltillisesti. Kirkkaiden ja värikylläisten värien käyttö kannattaa siis varata näihin tapauksiin. Luonnossa yleiset värit kuten pehmeät harmaat, ruskeat, oranssit, vihreät, ja siniset toimivat sen sijaan hyvin perusväripaletina. (Few 2006, 89.)

Grafiikka, jossa pohjana käytetään valokuvaa tai piirrosta, saadaan helposti liitettyä julkaisun muiden grafiikoiden tyyliseksi käyttämällä sen grafiikkaelementeissä tyylikirjan värejä. Piirustuksissa tämä tyyllinen liittäminen on toki huomattavasti helpompaa, koska piirustuksessa itsessään voidaan käyttää tyylikirjaan sointuvia sävyjä.

Tyylikirjassa olevat värit ohjaavat siis kaikkia sillä tehtäviä grafiikoita ja samalla värit määrittelevät osan myös koko julkaisun ilmeestä. Tyylikirjan voi toki tehdä myös mustavalkoisena, mutta silloinkin tyylikirjaan on valittava sarja erilaisia harmaan sävyjä, jotta niillä voi tarvittaessa esittää useampaa muuttujaa tai määrettä grafiikoissa. Few kirjoittaa harmaan sävyjen erottuvuudesta viivagraafissa näin:

When you place enough perceptual distance between the color intensities of the separate lines to make them sufficiently distinct, there's a practical limit of about five to the number of distinct expressions that are available across the gray scale. (Few 2006, 88.)

4.4 Typografia grafiikan tyylikirjassa

Grafiikan tyylikirjaan otetaan yleensä vain yksi fontti, jota sitten käytetään kaikissa tyylikirjalla tehtävissä grafiikoissa. Juuri siksi tämän fontin valinta on ratkaisevaa grafiikoiden onnistumisen kannalta. Helppo luettavuus ja tekstien selkeys ovat painavimpia seikkoja fontti valintaa tehtäessä. Tyylikirjan typografisissa valinnoissa vaikuttavat aivan samat asiat kuin yksittäiseenkin grafiikkaan tehtävissä valinnoissa. Näitä asioita kävin läpi edellisessä informaatiografiikkaa koskevassa luvussa. Tyylikirjaan voi toki valita useammankin erilaisen fontin rakentamaan grafiikoiden tyyliä tai typografista kontrastia, mutta on hyvä muistaa että tämä saattaa tehdä grafiikoista sekavampia lukijalle ja graafikolle puolestaan taas työlämpiä tehdä.

Valitusta fontista tehdään kaikkiin malligraafeihin mallitekstit, joista selviää tyylikirjan käyttäjälle fontin eri leikkaukset ja pistekoot niiden eri käyttötarkoituksissa ja paikoissa. Esimerkiksi, mitä fontin pistekokoa ja leikkausta tulisi käyttää grafiikan otsikoissa ja alaotsikoissa. Tyylikirjaa suunniteltaessa kannattaa miettiä valmiiksi kaikki mahdolliset erilaiset tekstityypit, joita grafiikoissa mahdollisesti tarvitaan. Näin vältetään turhat improvisoinnit ja tyylikirjasta poikkeamiset.

4.5 Kohderyhmä ja julkaisutapa

Grafiikkadirektiiviä suunniteltaessa on tärkeää huomioida kohderyhmä eli lukijat, koska grafiikoiden ensisijainen tarkoitus, informaation kuvittamisen ohella, on palvella lukijaa. Jos kyseessä on vaikka kohderyhmä, joka on tottunut tietynlaiseen graafiseen ilmeeseen, tai joka ei välttämättä osaa tai halua lukea monimutkaisia graafeja, graafikon on pystyttävä ottamaan tämä huomioon. Kannattaa siis etukäteen jo perehtyä millaista grafiikkaa kohderyhmä on aikaisemmin tottunut käyttämään. Esimerkiksi vanhemmalle lukijakunnalle eivät grafiikoiden värit ja tekstien pienet pistekoot erotu samalla tavalla kuin nuoremmille lukijoille.

Vähintään yhtä tärkeää on huomioida julkaisutapa, eli tuleeko grafiikat painettuina vai sähköisinä. Jos grafiikat painetaan lehteen tai kirjaan on tärkeää huomioida painovärien ja painopinnan aiheuttamat värirajoitukset. Painojäljen suurempi resoluutio periaatteessa mahdollista tarkempien ja yksityiskohtaisempien grafiikoiden teon. Sähköisissä informaatiografikoissa on puolestaan omat rajoituksensa. Pienempi resoluutio ja pienemmät tilat grafiikoille rajoittavat tarkempien grafiikoiden käyttöä.

5 Prosessi ja suunnittelu

5.1 Suunnittelun lähtökohdat

Aloitin suunnittelun perehtymällä aikaisemmin käyttämiini grafiikan tyylikirjoihin ja niillä tehtyihin grafiikoihin. Lähtökohdista minulla oli kaksi erilaista tyylikirjaa - Aamulehden ja Sanomalehti Karjalaisen. Lehdillä on keskenään hyvin erilaiset, mutta tarkoitusperiltään samanlaiset tyylikirjat. Kun vertasin valmiita grafiikoita joita olin tehnyt näillä ohjeistuksilla, huomasin että Aamulehdelle tekemissäni grafiikoissa oli selvästi yhdenmukaisempi linja ja muutenkin harmonisempi yleisilme. Selitys oli yksinkertainen: Aamulehden grafiikan tyylikirja on paljon laajempi ja perusteellisempi ja myös väripaletti oli selvästi hallitumpi kuin Sanomalehti Karjalaisella. Tämä heijastui grafiikoiden selkeytenä ja hyvänä luettavuutena.

Töitä tehdessäni olin myös havainnut, kuinka perusteellisemmin tehty tyylikirja paransi työtehokkuutta ja itsevarmuutta grafiikoita tehdessä. Tyylikirja itsessään antoi vastaukset, kuinka toteuttaa työn alla ollut grafiikka. Halusin ehdottomasti käyttää näitä kokemuksia hyödykseni omaa tyylikirjaa tehdessäni. Grafiikoiden teko oli minulle siis jo entuudestaan hyvin tuttua, mutta kirja-projekti antoi mahdollisuuden perehtyä syvemmälle grafiikoiden suunnitteluun ja samalla kehittää omaa ammatillista osaamista.

Ennen suunnittelutyön aloittamista perehdyin kotimaisiin metsästyskirjoihin ja erityisesti niissä käytettyyn grafiikkaan, koska niiden kirjojen lukijat olisivat myös Jousimetsästä kirjan kohderyhmää. Metsästyskirjat ovat tulleet jo aikaisemminkin tutuiksi metsästystaustani vuoksi, mutta nyt lähestyin niitä puhtaasti grafiikan tiimoilta. Alan kirjallisuudessa on käytetty grafiikkaa jonkin verran ja osassa teoksia ihan ansioituneestikin, mutta pääosin grafiikat olivat hyvin koruttomia, raskaita ja yleensä värittömiä ja tyyliiltään vanhanaikaisia. Katsaus alan kirjallisuuteen antoi hyvän kuvan siitä, mitä ei kannata tehdä ja mihin suuntaan halusin itse mennä.

Kirjan kirjoittaja Juha Kylmä oli miettinyt jo etukäteen mitkä asiat hän haluaisi teettää grafiikkoina ja mitkä kuvittamalla. Juha halusi nimenomaan panostaa kirjaan tuleviin grafiikoihin ja kuvituksiin, koska ne kestävät paremmin aikaa kuin valokuvat. Hän oli kirjaa suunnitellessaan vuosien mittaan kerännyt aineistoa ja tietoa grafiikoita varten. Joten, kun aloitin itse suunnittelemaan grafiikoita, sain Juhalta valmiita grafiikkatilauksia. Tätä pohjaa vasten oli helppo perehtyä asiaan ja miettiä millaisilla grafiikoilla tilaukset toteuttaisin. Osa grafiikoista oli luonnollisesti valmiita, mutta usein kovin karkean näköisiä. Sain lainaan Juhalta myös jousimetsästyskirjallisuutta. Lähes tulkoon kaikki aiheesta julkaistut kirjat ovat yhdysvaltalaisia. Näiden kirjojen grafiikoiden ja kuvitusten taso vaihteli suurestikin. Joukkoon mahtui todella hienoja grafiikoita, ja ihan ymmärrettävästä syystäkin - Yhdysvalloissa jousimetsästys on suosittua ja iso bisnes.

Informaatiografiikka oli aikaisemmin ollut minulle työn kautta opittua ja sisäistettyä. Varsinaista teoriapohjaa minulla ei ollut, vaikka olin jo melkein kaksi vuotta tehnyt grafiikkaa sanomalehtigraafikkona. Koulussa oltiin sivuttu aihetta yhdellä kurssilla. Nyt tarjoutui hyvä mahdollisuus perehtyä oman alan kirjallisuuteen ja teorioihin. Oppimisen, opinnäytetyön ja suunniteltavan tyylikirjan kannalta tämä oli aivan paras mahdollinen lähtökohta.

5.2 Prosessin työvaiheet

Olin jo parin vuoden ajan kerännyt internetistä paljon erilaisia informaatiografiikoita ja linkkejä useiden arvostamieni alan graafikoiden kotisivuille. Jousimetsästykskirjan grafiikantyylikirjaa varten kokosin näistä kuvista kuvakollaasin, joka toimi minulle inspiraation lähteenä (Kuva 9). Samalla saatoin asettaa näillä kuvilla laatutason johon pyrkiä omilla grafiikoillani. Kuvakollaasissa olevat kuvat eivät olleet sattumanvaraisesti valittuja, vaan niitä valittaessa lähtökohtana oli mielikuva siitä, miltä valmiit grafiikat voisivat näyttää kirjan sivuilla. Halusin tyylikirjasta selkeän, helppokäyttöisen ja mahdollisimman kattavan, jotta varsinaisia grafiikoita tehdessä siihen ei enää tarvitsisi tehdä suuria lisäyksiä tai korjauksia.

Aloitin suunnitteluprosessin miettimällä ja kokoamalla erilaisia graafimalleja. Halusin tyylikirjani sisältävän kaikki yleisimmät graafit, eli käytetyimmät diagrammit. Käytännössä nämä olivat samat, kuin mitä olin käyttänyt työskennellessäni sanomalehdissä. Valitsin tyylikirjaan ympyrädiagrammin, vaaka- ja pystypylväsdiagrammin ja kaksi erilaista viivadiagrammia. Lokaattoreita kirjaan ei tarvittu, joten jätin ne suoraan pois laskuista. Kolmiulotteiset graafit hylkäsin myös suoralta kädeltä, koska halusin grafiikoiltani selkeyttä ja helppoa hahmottamista. Mitä selkeämmiksi ja yhdenmukaisemmiksi graafit tekisin, sitä paremmin ne korostuisivat nimenomaan omina elementteinään.

Kun olin valinnut tarvittavat graafimallit, aloitin niiden ulkoasun suunnittelun. En halunnut lähteä liiallisesti koristelemaan grafiikoita, vaan halusin pitää ne selkeinä, uskottavina ja vakuuttavina. Käytännössä kaikki graafien osat tuli suunnitella alusta alkaen. Tähän suunnitteluvaiheeseen kuului muun muassa pylväsdiagrammien pylväiden välistämisen miettiminen ja eri viivojen paksuuksien valitseminen. Esimerkiksi liian ohuet viivat eivät välttämättä näkyisi paperille painettuna, mikä puolestaan taas vaikeuttaisi grafikoiden luettavuutta.

Graafipohjien suunnitteluun käytin paljon aikaa ja vaivaa, koska halusin malleista toimivat ja helposti ymmärrettävät. Tässä suunnittelun vaiheessa määräytyi kaikkien tulevien grafikoiden raamit. Graafimalleja suunnitellessani pyrin koko ajan pitämään ne tyyllisesti keskenään samankaltaisina. Halusin että grafiikat muodostavat oman tyyllisen kokonaisuuden. Tällöin kaksi funktioltaan hyvinkin erilaista graafia voisi toimia yhdessä samassa grafiikassa ilman mitään tyyllistä konfliktia niiden välillä.

Kuva 10. Tyylikirjan väripaletti. Ylhäällä neutraalit värit ja alhaalla korostusvärit.

Lisäsin tyylikirjaan sarjan erilaisia nuolia, joita voisin käyttää grafiikoissa kuvaamaan liikettä, suuntaa ja osoittamaan haluttuja asioita tai yksityiskohtia. Samaan tarkoitukseen suunnittelin myös pari erilaista katkoviivavaihtoehtoa. Näillä elementeillä voisin rakentaa lähes rajattomasti erilaisia kaavioita. Käyttämällä nuolia, erilaisia viivoja ja selitetekstejä kuvituksen tai valokuvan kanssa, saa helposti aikaiseksi yksinkertaista informaatiografiikkaa.

Seuraavassa vaiheessa valitsin värit tyylikirjaan. Tämä tapahtui valitsemalla ensiksi hillitty neutraalien värien paletti, joka perustui pitkälti harmaan sävyihin ja luonnonväriin. Ruskean, harmaan ja oranssin sävyt tuntuivat istuvan hyvin neutraalien värien rooliin. Valitsin tyylikirjaan tietyt neutraalit värit, vaikka tiesin jo etukäteen, että saattaisin lopullisissa kirjaan tehtävissä grafiikoissa hieman varioida niitä. Neutraalit värit eivät ole koskaan niin hallitsevassa asemassa grafiikoissa, etteikö niitä voisi siis hieman muokkaila, kunhan yleisilme säilyy ehjänä. Käytännössä värien muokkailu tarkoittaisi värin sävyn tummentamista tai kirkastamista. Korosteväreissä sen sijaan halusin olla tarkempi. Niitä en juuri tulisi soveltamaan, vaan niillä olisi aivan oma määrätty roolinsa. Näitä värejä valitsin vain muutama tyylikirjaan. Punainen, magenta ja turkoosi saivat toimia korosteväreinä. Turkoosista tein lisäksi kaksi sävyvariaatiota – yhden vaaleamman ja yhden tummemman. Kokonaisuudessaan valitsin mahdollisimman suppean väripaletin.

Ajattelin myös että värit saisivat osaltaan hienovaraisesti hoitaa grafiikoiden koristamisen. Rikkoakseni tasaisia värialueita päätin käyttää niiden päällä jotain toista väriä raidoitettuna. Tämä efekti toi myös dynaamisuutta muuten ehkä hieman staattisiin grafiikoihin.

Lopullisia värejä ja niiden sävyjä suunnitellessani pidin koko ajan mielessä että varsinaiset grafiikat tulisivat neliväripainatuksena paperille, eivätkä ne tulisi välttämättä toistumaan juuri sellaisina kuin ehdottomasti haluaisin. Värejä oli siis katseltava cmyk-asetuksilla ja pyrittävä osavärivalinnoilla ennakolta ehkäisemään painossa mahdollisesti tulevat väriheilahtelut. Pyrin rakentamaan jokaisen grafiikan värin kahdesta tai maksimissaan kolmesta osaväristä. Ruskeat tekivät tässä poikkeuksen, koska halusin niistä värikylläisempiä.

Värejä valitessani pidin mielessä taitossa käytettävät värit, jotta grafiikan värit tyyllisesti pelasivat hyvin yhteen taiton kanssa. Samalla varmistin sen, että valitsemillani väreillä olisi riittävä kontrastiero taiton värien kanssa. Vielä korostaakseni grafiikoiden erottumista taitossa, suunnittelin niille oman pohjan, joka rajaisi ne omiksi elementeiksi. Pohja rakentui pohjasävystä, joka oli itse asiassa kuva paperista. Paperipohja toimi tekstuurina, joka tulee grafiikoiden päälle läpikuultavana. Grafiikka elementit rajautuivat myös yläreunassa olevalla paksummalla vinoviivastolla ja vuorostaan alareunaa merkitsi ohuempi vinoviivasto.

Grafiikan elementtimäisyyttä ohjasivat myös taiton palstaleveydet, jotka olivat yksipalstaisena 80 millimetriä ja kaksipalstaisena 166 millimetriä. Tein myös koko sivun levyisen pohjan kirjaan tuleville isommille taulukoille. Elementtien korkeutta en halunnut rajata, koska tiesin grafiikoista tulevan eri kokoisia. Jokainen grafiikka saisi siis elää pystysuunnassa kunkin tarvitseman tilan verran.

Alusta lähtien oli selvää, että halusin käyttää grafiikoissani groteskifonttia. Tätä valintaa tuki se, että kirjan leipätekstissä ja otsikoinneissa käytin antiikvafonttia. Groteskit sopivat mielestäni parhaiten informaatiografikoihin niiden selkeyden ja koruttomuuden ansiosta. Humanistiset groteskit ovat puolestaan taas groteskeista parhaimpia helpon luettavuutensa takia. Groteskifontit toimivat myös paremmin negatiivitekstinä, jota usein käytetään grafiikkaelementtien sisällä.

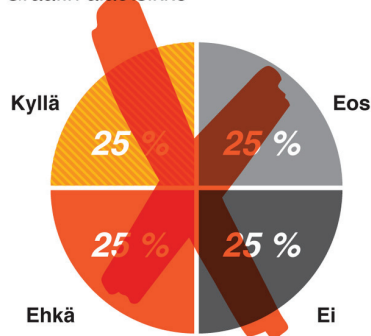
Ennen kuin päädyin lopulliseen fonttivalintaan kokeilin Fontin Sansia ja Helveticaa grafiikoiden fontiksi. Fontin Sans oli todella keuhno valinta tähän tarkoitukseen. Se ei vain tuntunut istuvan grafiikoihin millään muotoa. Lisäksi siinä oli mielestäni aivan liian vähän erilaisia leikkauksia. Vaikea käsittää mistä moinen kokeiluidea edes sai alkunsa. Seuraavaksi kokeilin Helveticaa, joka näytti oikeastaan aika hyvältä grafiikoiden kanssa ja pysyikin vahvana kandidaattina loppumetreille saakka. Se oli riittävän selkeä ja klassinen fontti juuri informaatiografikoihin. Lopulta kuitenkin päädyin Myriad Pro fonttiin, koska se sopi parhaiten taiton fonttivalintojen kanssa. Siinä oli paljon eri leikkauksia, joita käyttää grafiikoissa. Lisäksi pidin paljon sen matalasta gemenalinjasta. Myriad Pro tuntui myös riittävän vahvalta fontilta painoteknisestikin ajateltuna.

Kuva 11. Tyylikirjan typograafisia kokeiluja.

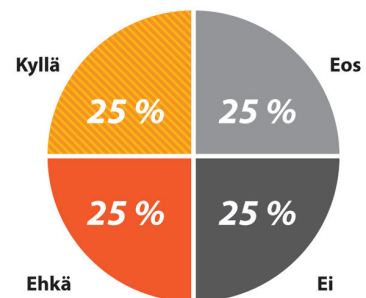
Graafin otsikko

Graafin alaotsikko

Graafin otsikko

Graafin alaotsikko

Olin ajatellut käyttää vielä kokonaan toista fonttia tehosteena varsinaisen grafiikan pääfontin lisäksi, mutta hylkäsin tämän ajatuksen, koska se olisi vain tehnyt grafiikoistani monimutkaisempia eikä se olisi tuonut mitään varsinaista lisäarvoa grafiikoihin. Päädyin käyttämään Myriad Pro:n kursiivileikkausta korotettaessa jotain tiettyä grafiikan osaa. Se tuntui aivan riittävältä tehokeinolta.

Kuten väreissä myös fonteissa painotekniset seikat oli huomioitava. Tärkein asia mielestäni oli eri tekstiosien pistekoko, tai sen riittävä suuruus. Päätin että grafiikoissa pienin pistekoko saisi olla 9 pisteen regular Myriad Pro. Tätä pistekokoa käytäisin grafiikoiden korostamattomissa seliteteksteissä. Otsikoihin valitsin puolestaan taas 14 pisteen bold Myriad Pro:n. Varmistin myös, että kaikissa tyylikirjan teksteissä olisi värinä 100-prosenttinen musta. Näin painon väriheilahtelut eivät voisi vaikuttaa tekstien luettavuuteen. Poikkeuksena tähän olivat tietysti negatiivitekstit, joihin valitsin bold leikkauksen ja pistekooksi 11 pistettä, koska negatiivitekstit ovat aina alttiita painokoneen painopeltien aiheuttamille väriheilahteluille. Tämä varovaisuuteni painojäljen kanssa juontaa sanomalehtigrafikoiden tekemisestä. Arkki-offsetpainossa kohdistusvirheiden riski on huomattavasti pienempi ja digipainossa tätä vaaraa ei ole laisinkaan.

Fonttivalinnan jälkeen minulla oli kasassa valmis grafiikan tyylikirja. Olin koonnut ja suunnitellut siihen kaikki haluamani peruselementit, eli pylväsgraafit, piirakkagraafit, viivagraafit, taulukkopohjat, viivapaksuudet, nuolet, värit ja grafiikoiden pohjat ja pohjien koot. Tyyllillisesti olin vielä hionut kaikki elementit yhdenmukaisiksi. Seuraavaksi vuorossa oli testaaminen käytännössä varsinaisilla Jousimetsästyksen kirjain tulevilla grafiikoilla.

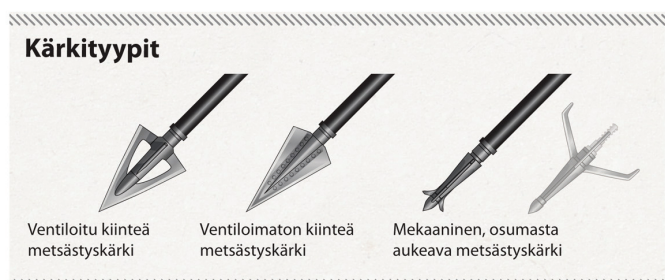
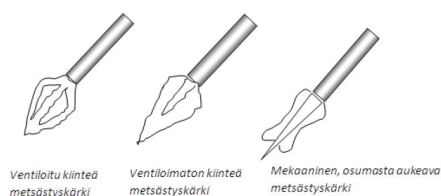
5.3 Tyylikirjan käyttö ja soveltaminen

Rakensin ja suunnittelin koko tyylikirjan Adobe Illustrator ohjelmalla, koska Illustrator on ollut aina se työkalu, jolla olen tehnyt sanomalehdissä informaatiografikkaa. Illustratorin hyvä hallinta oikeastaan mahdollisti koko kirjaprojektin tekemisen. Minun ei tarvinnut keskittyä ohjelman työkalujen tai tekniikoiden opettelemiseen, eli pystyin keskittymään kulloinkin työn alla olevaan grafiikkaan täysillä. Valmis grafiikan tyylikirja oli siis Illustrator-dokumentti johon olin tehnyt kaikki haluamani grafiikkaelementit ja grafiikoiden pohjakoot. Itse dokumenttiin olin tehnyt kaikki värimäärytykset ja muut painamiseen tarvittavat asetukset.

Lopultakin pääsin aloittamaan kirjaan tulevien grafiikoiden tekemisen. Käytännössä kun aloitin uuden grafiikan teon, avasin tyylikirja Illustrator-dokumentin, johon toin sitten tiedot, tai kuvan tilatusta grafiikasta. Aivan aluksi perehdyin saamaani informaatioon tai kuvaan. Seuraavaksi analysoin mikä informaatiossa tai kuvassa olisi tärkeää tai mielenkiintoista ja kuinka toteuttaisin sen graafisesti. Kun nämä seikat oli mietitty, saatoin vain valita valmiin graafipohjan tyylikirjasta ja toteuttaa grafiikan sen ohjeistuksella. Kaikki värit ja oikeat typografiset tyylit saatoin vain kopioida Illustratorin pipettityökalulla.

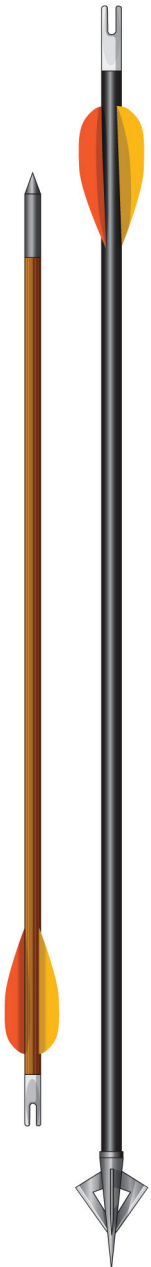
Monet kirjaan tulevista grafiikoista olivat periaatteessa valmiita, eli muualta kopioituja tai saatuja, joten ulkonäöltään ne eivät sopineet kirjaan. Tällaisten grafiikoiden tekeminen oli helppoa ja nopeaa, koska niiden toteuttamistapaa ei tarvinnut erikseen miettiä. Usein riitti, että muutin saadun grafiikan tyylikirjan tyylin mukaiseksi. Lähes kaikki tällaiset valmiina saadut grafiikat ja piirrokset olivat käsinpiirrettyjä tai jpg-tiedostoja, joten ne oli joka tapauksessa pakko piirtää Illustratorissa vektoreiksi, jotta niitä olisi helpompi muokata ja käsitellä.

Kuva 12. Esimerkki tilatusta grafiikasta ja tyylikirjalla tehdystä valmiista grafiikasta

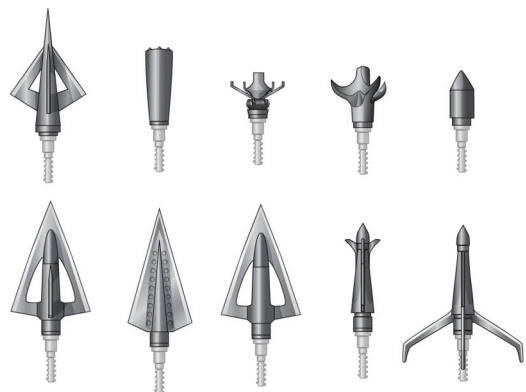
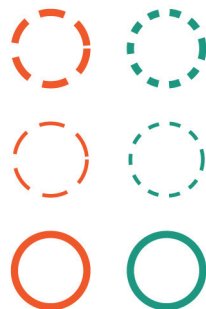

Joidenkin grafiikoiden kohdalla tyylikirjaa ohjeistusta piti soveltaa, kuten esimerkiksi kirjan isoimmissa grafiikoissa ja taulukoissa. Tällaiset soveltamiset pyrin pitämään mahdollisimman hienovaraisina, jotta lukija ei edes varsinaisesti kiinnittäisi niihin huomiota. Soveltaminen tapahtui grafiikan ehdoilla ja sen piti olla hyvin perusteltua. Yritin aina tehdä grafiikat tyylikirjan ehdoilla, mutta jos se ei onnistunut saatoin soveltaa tyylikirjan elementtejä. Joskus täytyi muuttaa viivojen paksuutta tai otsikon pistekokoa piti kasvattaa. Muutamissa grafiikoissa sovelsin hieman tyylikirjaan valitsemiani värejä, mutta tällaisen tarpeen olin ottanut huomioon jo tyylikirjan värimaailmaa suunnitellessani. Vähäpätöisempien värien suhteen en ollut ehdottoman tarkka. Kaiken kaikkiaan soveltaminen oli siis pientä ja harkittua.

Varsinaisia grafiikoita tehdessäni tein vielä muutamia lisäyksiä ja muutoksia tyylikirjaan. Tein näin aina sitä mukaa, kun siinä ilmeni joitain puutoksia tai huolimattomuuksia. En missään vaiheessa olettanutkaan että tyylikirja olisi täysin toimiva, kaikenkattava ja täydellinen, kun sain sen valmiiksi. Käytännön syistä lisäsin tyylikirjaan jousi- ja nuoligrafiikoissa paljon tarvittavia elementtejä. Näitä lisäyksiä olivat muun muassa erilaiset nuolienkärjet ja kaksi erilaista nuolta. Pienempiä lisäyksiä tuli useampia, esimerkiksi sarja erilaisia ympyrän kehä, ehjiä ja katkoviivalla tehtyjä. Tällaisilla lisäyksillä säästin myöhemmin huomattavan paljon aikaa, koska eniten tarvitsemani jutut olivat valmiina tyylikirjapohjassa joka kerta kun aloitin uuden grafiikan teon.

Kuva 13. Esimerkkejä tyylikirjaan myöhemmin lisätyistä elementeistä ja grafiikoista.

6. Analyysi ja Pohdinta

6.1 Suunnitteluprosessin analysointi

Minulle luontevin tapa aloittaa suunnitteluprosessi oli perehtyä aikaisemmin käyttämiini grafiikoiden tyylikirjoihin ja niillä tekemiini grafiikoihin, sekä varsinaisen aihealueen jo olemassa oleviin grafiikoihin, eli jousimetsästyskirjoihin ja internetistä löytyvään aineistoon. Samaan aikaan aloin kerätä minua inspiroineita informaatiografiikoita. Käytännössä kyse oli siis tiedonhausta ja aiheeseen perehtymisestä. Tiedonhaku jatkui läpi koko suunnitteluprosessin. Olen huomannut tämän hyväksi keinoksi pitää mielenkiintoa yllä. Pyrkimyshän on kehittyä ja oppia koko ajan, eli mitä enemmän näen grafiikoita, sitä paremmin tunnen erilaisia tapoja esittää informaatiota. Minulle tämä on yksinkertaisesti hiljaisen tiedon kartuttamista.

Tiedonhaun ja aiheeseen perehtymisen jälkeen tein suunnitelman siitä kuinka aikoisin edetä suunnitteluprosessissa. Tällä tavoin pyrin varmistamaan myös sen, että kävisin kaikki suunnittelun osa-alueet läpi yksitellen ja perusteellisesti. Edellisessä luvussa kävin läpi prosessin kaikki osa-alueet vaihe vaiheelta. Näiden suunnitteluvaiheiden järjestys oli ennalta mietitty, koska halusin kokeilla järjestelmällistä tapaa suunnitella. Aikaisemmin en ollut suunnitellut näin johdonmukaisesti, joten nyt oli varmasti oikea aika aloittaa uusi käytäntö. Näin tehdessäni pystyin helposti perustelemaan itselleni ja muille kaikki tekemäni valinnat, koska jokainen suunnittelun osa-alue oli huolella käyty läpi ennen siirtymistä seuraavaan vaiheeseen.

Haastateltavani Aamulehden grafikantuottaja Kimmo Penttinen ja sanomalehti Karjalaisen viimeisimmän grafiikan tyylikirjan tehnyt Leena Kontkanen ovat molemmat olleet esimiehiäni lehtien toimituksissa. Heidän antamia vastauksia käytin enimmäkseen heijastuspintana omille käsityksille informaatiografiikoista ja erityisesti tyylikirjan roolista grafiikoita tehtäessä. Heidän vastauksien avustamana pystyin helpommin pukemaan sanoiksi kaiken sen, mitä olin tekemällä oppinut töissä.

6.2 Valmis grafiikan tyylikirja

Visuaalisesti tyylikirjasta tuli juuri sellainen, jota lähdin alun alkujaan suunnittelemaan. Tämän mahdollisti varmasti se, että sain kirjan kirjoittajalta hyvin vapaat kädet luoda kirjan grafiikosta haluamani näköisiä. Suuri vapaus tarkoitti myös suurta vastuuta. Vastuu toimivista ja näyttävistä grafiikoista toi mukanaan kurinalaisuutta ja järjestelmällisyyttä, jotka molemmat ovat hyveitä informaatiografiikoita tehtäessä.

Suunnittelin tyylikirjan itselleni omaan käyttöön, joten se ei välttämättä sellaisenaan aukeaisi muille käyttäjille kovinkaan nopeasti. Jos olisin tehnyt tämän tyylikirjan jonkun toisen käyttöön, olisi minun pitänyt avata sitä enemmän, esimerkiksi lisäämällä tyylikirjaan selitetekstejä ja ohjeistuksia sekä pitämällä pikakurssin tyylikirjan käyttöön. Tällöin varmasti kuka tahansa Illustratoria taitava graafikko osaisi tehdä suunnittelemani tyylikirjan mukaisia grafiikoita. Omassa käytössä tyylikirja toimi tehokkaasti ja se nopeutti kirjan grafiikoiden tekoa todella paljon.

Hyvänkin tyylikirjan tulee elää ja kehittyä sen elinkaaren aikana. Tämän huomasin kirjan grafiikoita tehdessä. Alkuperäinen tyylikirja ei sinänsä muuttunut mihinkään vaan se pikemminkin kasvoi ja jalostui tehtävänsä paremmin sopivaksi. Testaus käytännössä paljastaa yleensä aina tuotteen heikkoudet. Sen takia testasin graafimallit jo niiden suunnitteluvaiheessa, jotta niiden mahdolliset heikkoudet paljastuisivat ennen kuin ottaisin ne oikeaan käyttöön.

Palaute muilta graafikoilta, joille tyylikirjaa ja valmiita grafiikoita olen esitellyt, on ollut todella hyvää ja rakentavaa. Tyylikirjan visuaalista ilmettä on kehuttu ja sen rakenteesta ei ole moitteita juuri löytynyt. Nähtäväksi jää kun kirja julkaistaan, että millaisen vastaanoton se saa jousimetsästäystä harrastavilta ihmisiltä ja suuremmalta yleisöltä muutenkin. Tässä vaiheessa tärkeintä on ollut Juha Kylmältä saamani palaute ja ohjeet.

6.3 Pohdinta

Lähtökohdat tähän prosessiin olivat minulle lähes optimaaliset. Sain yhdistää kaksi mielenkiinnon kohdettani, eli jousimetsästyksen ja informaatiografiikan tekemisen. Lisäksi yhteistyö kirjan kirjoittajan Juhan Kylmän kanssa pelasi upeasti. Vastaavanlaisia projekteja voi vain oikeastaan toivoa lisää tulevaisuudessa. Tämä oli minulle jo toinen kirjoittamani opinnäytetyö. Ensimmäisen opinnäytetyöni tein Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun muotoilulinjalla, joten käytin sitä kokemusta tämän opinnäytetyöni kirjoittamisessa. Asettamani tavoite oli suunnitella eheä ja toimiva grafiikkadirektiivi, jossa olisi useita erilaisia graafimalleja. Halusin myös, että tämä työ voisi myöhemmin toimia pohjana muillekin grafiikkadirektiiveille, siksi lähdin suunnittelemaan direktiiviä myös tulevaisuutta ajatellen. Kokonaisuudessaan toimivan grafiikan tyylikirjan suunnittelu ja informaatiografiikkaan syvempi perehtyminen on ollut hyvin opettavainen ja palkitseva prosessi. Ammatillisesti ajateltuna tästä kertynyt kokemus on varmasti vertaansa vailla. Mielenkiintoni aihetta kohtaan sai kaikki vastoinkäymiset tuntumaan lähinnä vain opettavaisilta kokemuksilta. Johdonmukaisuus on varmasti kuvaavin termi kuvaamaan koko prosessin kulkua. Olisin voinut laajentaa opinnäytetyöni aihealuetta ja kirjoittaa vaikka informaatiografiikan historiasta ja kehittymisestä, mutta en kokenut tällöistä laajennusta tarpeelliseksi oman ammatillisen kehittymiseni kannalta.

Grafiikoiden tekeminen on ollut tuttua minulle jo parin vuoden ajan, mutta grafiikan tyylikirjan suunnittelemisen myötä tarjoutui mahdollisuus laajentaa omaa ammatillista osaamistani. Henkilökohtaisella tasolla tämä oli osoitus ennen kaikkea itselleni omasta osaamisestani. Jousimetsästyks kirjaaan ei olisi ehkä tarvittu niin laajaa grafiikan tyylikirjaa jonka tein, mutta kuitenkin näin tekemällä sain siitä itselleni suuremman hyödyn. Samalla tuli todistettua itselleni se, että tyylikirjan voi ja kannattaa tehdä yksittäiseen julkaisuun, kuten esimerkiksi kirjaaan. Mielestäni suunnittelemani tyylikirja täytti kaikki sille asettamani vaatimukset. Seuraavan kerran, kun alan suunnittelemaan tyylikirjaa grafikoille, minulla on jo siihen tarvittava kokemus ja valmis runko. Tästä opinnäytetyöstä saaduista opeista on taatusti hyötyä minulle työelämässä. Informaatiografiikkaan liittyviä opinnäytetöitä ei ollut aikaisemmin kirjoitettu meidän koulussamme, joten toimikoot tämä nyt avauksena niille.

7 Lähteet

Kirjalähteet:

Few Stephen. 2006. Information Dashboard Design: The Effective Visual Communication of Data, California, Yhdysvallat. O'Reilly Media Inc.

Few Stephen. 2009. Now You See It: Simple Visualization Techniques for Quantitative Analysis, California, Yhdysvallat: Analytic Press.

Itkonen Markus. 2007. Typografian käsikirja: Kolmas painos. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Tufte Edward R. 1990. Envisioning Information. Connecticut, Yhdysvallat. Graphics Press LLC.

Tufte Edward R. 2006. Beautiful Evidence. Connecticut, Yhdysvallat. Graphics Press LLC

Haastattelut:

Kimmo Penttinen Aamulehden grafiikan tuottaja, 23.03.2010, haastattelijana Asmo Raimoaho. Liite 2.

Leena Kontkanen Sanomalehti Karjalaisen graafikko, 15.03.2010, haastattelijana Asmo Raimoaho. Liite 3.

Verkkolähteet:

Wikipedia. Information graphics.

Saatavilla www-muodossa: http://en.wikipedia.org/wiki/Information_graphics

(Luettu 20.3.2010)

Wikipedia. Information design.

Saatavilla www-muodossa: http://en.wikipedia.org/wiki/Information_design

(Luettu 10.3.2010)

Wikipedia. Graph.

Saatavilla www-muodossa: <http://en.wikipedia.org/wiki/Chart>

(Luettu: 22.3.2010)

Wikipedia. Diagram.

Saatavilla www-muodossa: <http://en.wikipedia.org/wiki/Diagram>

(Luettu: 18.3.2010)

Inspiraatioksi:

<http://www.informationisbeautiful.net/>

<http://www.coolinfographics.com/>

<http://www.albertocairo.com/>

<http://www.edwardtufte.com/>

8 Liitteet

Liite 1. Esimerkki monipuolisesta informaatiografiikasta

Liite 2. Haastattelun kysymykset

Liite 3. Kimmo Penttisen vastaukset

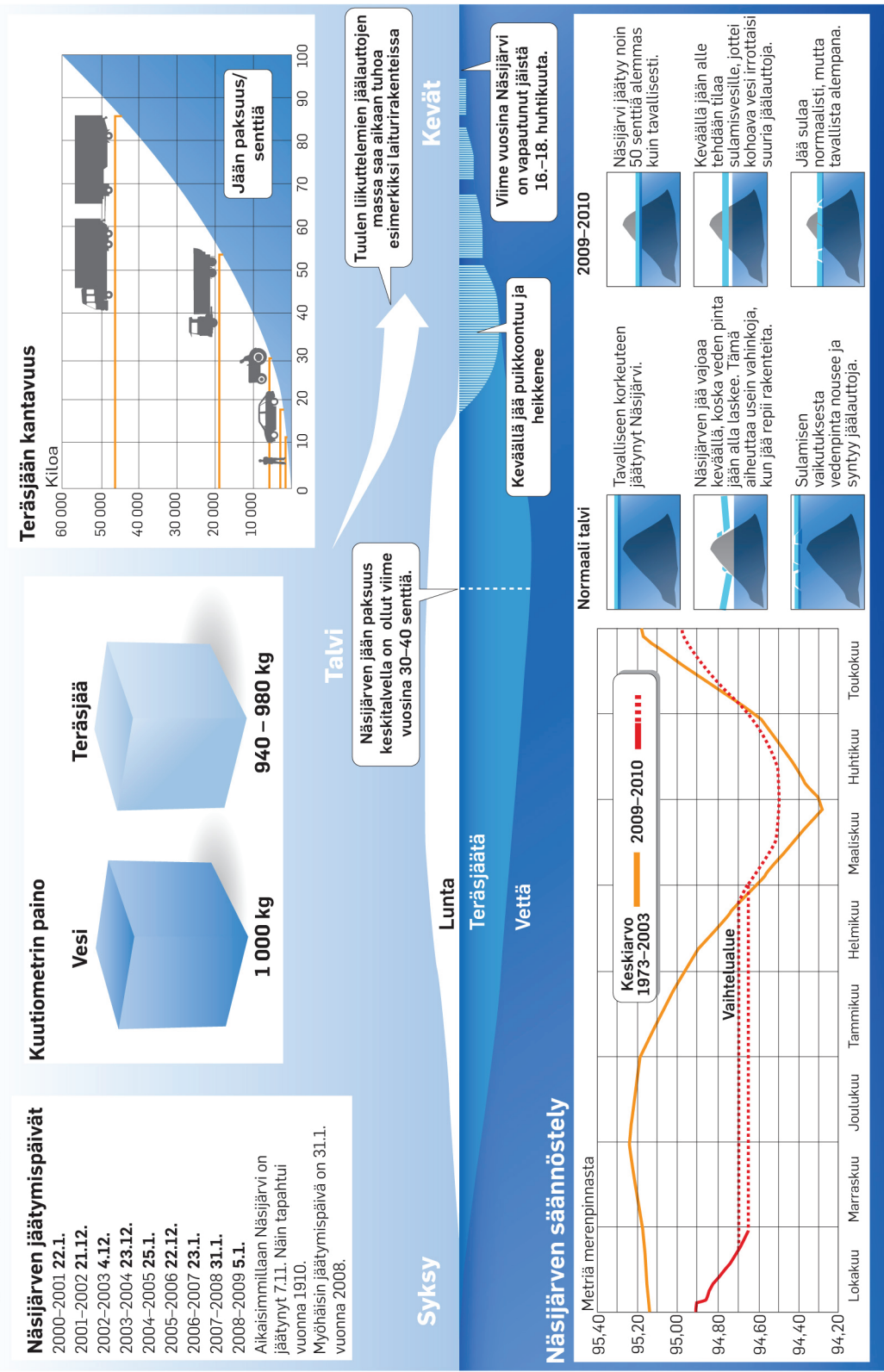
Liite 4. Leena Kontkasen vastaukset

Liite 5. Tyylikirjalla tehtyjä grafiikoita

Liite 1

Näsijärvi jäätyy tänä talvena puoli metriä tavallista alemmas

Kuva 14. Aamulehteen tekemäni informaatio grafiikka.

Jukka Manninen, Asmo Raimoaho/Aamulehti

Liite 2

- 1. Mitä tulee ottaa huomioon grafiikan tyylikirjaa suunniteltaessa?(kohderyhmä/julkaisumuoto/jne.)**
- 2. Mikä on grafiikan tyylikirjan merkitys? (graafikoille/lukijalle)**
- 3. Mitä elementtejä/graafi pohjia tulisi aina kuulua tyylikirjaan ja miksi? (piirakat, pylväät, jne.)**
- 4. Värien käyttö ja merkitys grafiikan tyylikirjassa?**
- 5. Typografian käyttö ja merkitys grafiikan tyylikirjassa?**
- 6. Kuinka vapaasti grafiikan tyylikirjaa saa soveltaa?**
- 7. Miten grafiikan tyylikirjan on huomioitava julkaisun taiton?**

Liite 3

1. Mitä tulee ottaa huomioon tyylikirjaa suunniteltaessa?(kohderyhmä/julkaisumuoto/jne.)

- Fontisto
- Käytettävyys
- Toteutettavuus
- Palstaleveydet
- Sivugeometriat
- Väripaletti
- Pistekoot
- Karttapohjat ja niiden toimittajat
- Karttapohjista, korkeudet, korkeuskäyrät, vesistöt ym. vaikuttavat käytettävyyteen ja painamiseen
- Loogisuus
- Käytön helppona pysyminen
- Selkeys
- Käytettävät ohjelmistot
- Partnerilehdet
- Taulukointi
- Ulkomaiset grafiikkatoimittajat
- Ilmatieteenlaitoksen säägraafikat ja symbolit
- Lehden painokyky, värien toistossa
- RGB- CMYK käytettävyys
- Verkkokäytettävyys
- Lukijaraadin mielipiteet on myös otettava huomioon
- Lehden liitteet ja formaatti
- Lehden grafiikalla on oltava oma, muista selkeästi erottuva tyyli
- Sopivasti yhtenäinen, linjassa lehden muun visuaalisuuden kanssa

2. Mikä on grafiikan tyylikirjan merkitys? (graafikoille/lukijalle)

Graafikolle:

- Estää sooloilun
- Pitää ulkoasun kasassa
- Estää väripaletin paisumisen
- Selkeyttää päivänkulkua ja työnorganoimista
- Perusgraafiikan tekeminen selkeätä
- Poistaa turhat miettimiset, voi keskittyä olennaiseen
- Säästää työaika, kun heti tietää mitä pitää tehdä
- Selkeyttää toimittajan ja graafikon välistä yhteistyötä
- Tietää paremmin missä on ns. ison grafiikan paikka
- Lisää selkeästi grafiikankäyttöä lehdessä
- Auttaa toimittajia myös ymmärtämään graafikon ilmaisukeinoja

Lukijalle:

- Selkeyttää lukemiskokemusta
- Tietää heti, mitä odottaa ja tarjotaan, siis tottuu
- Palvelee hyvin lukijaa
- Antaa lisäarvoa jutulle
- Ei pidä lukijaa tyhjänä, vaan opastaa
- Tarttuu selatessa silmään
- Tiivistää
- Taulukoi
- Selkeyttää tekstimassan tuomaa sekavuutta jutussa
- Ohjeistaa
- Paikallistaa / kansainvälistää
- On ajassa kiinni, nykyaikainen siis
- Tarjoaa lukijalle selkeitä elementtejä

3. Mitä elementtejä/graafi pohjia tulisi aina kuulua tyylikirjaan ja miksi? (piirakat, pylvää, jne.)

- Piiraat, pylvää, taulukot, aikajanat, viivakuviot, aluekuviot, suhdekuviot, kartat
- Hyvä grafiikka kiinnittää lukijan huomion itse asiaan, helpottaa vertailujen suorittamista, välittää aineiston vääristelemättä ja käyttää tilan tehokkaasti. Uutisgrafiikka määrittyy sen kautta, että siinä on oikein valittu esitystapa.

4. Värien käyttö ja merkitys grafiikan tyylikirjassa?

- Lehdellä tulee olla selkeä väripaletti kokonaisuus. Itse suosin sitä, että sävy maailma rakennetaan kahdesta erilisestä väristä ja mustasta. Tällöin värimaailma pysyy sopivan pienenä, eikä se rönsyile. Kaksi pientä palettia on tehokkaampi kuin usein eri värisarjan skaala.
- Peruspaletti esimerkiksi oranssista mustaan ja sinisestä mustaan on aivan riittävä isollekin lehdelle.

5. Typografian käyttö ja merkitys grafiikan tyylikirjassa?

- Typografian osuus on tärkeä. Esimerkiksi tyyppillinen asia johon tarvitaan erityisen hyvin toimivaa ja leikkauksellista fonttia ovat tilastot. Fonttien tulee olla toimivia myös erittäin (tavallistakin) pienemmässä pistekoossa.

6. Kuinka vapaasti grafiikan tyylikirjaa saa soveltaa?

- Yleensä ottaen on todettava, että yhteisistä pelisäännöistä täytyy pitää kiinni. Jos tehdään poikkeuksia, on se tehtävä harkiten. Silloin kun sovelletaan on myös uutisen esittämistavassa oltava poikkeuksellinen runko.
- Erityisen ”kovat” uutiset esimerkiksi suuronnettomuudet vaativat erityyppistä grafiikka ja tyylikirjasta poikkeavaa ilmaisu. Se voi kuitenkin sisältää elementtejä kuten piirakoita tai pylvää tyylikirjasta.

7. Miten grafiikan tyylikirjan on huomioitava julkaisun taiton?

- Hyvä graafinen ohjeistus tukee aina ulkoasua. Asia on myös päinvastoin, ulkoasu tukee tyylikkäästi grafiikan käyttöä.
- Hienolla ja tyylikkäästi tehdyllä graafillisella ilmeellä voi saada kilpailuetua, myös kilpaileviin julkaisuihin.
- Hyvää taulukointia voidaan tehdä myös kuvilla ja taitto-ohjelmalla. Kaikkea visuaalista materiaalia ei tarvitse aina käyttää graafikon kautta, vaan se voidaan tehdä siis myös taittajan toimesta.
- Palstaleveydet ovat luonnollinen osa julkaisua, siis ne.
- Nykyisin yhä useammassa lehtitalossa on käytössä ns. geometriataitto. Grafiikan muotoformaattien on tuettava sitä.

Liite 4

1. Mitä tulee ottaa huomioon grafiikan tyylikirjaa suunniteltaessa? (kohderyhmä/julkaisumuoto/jne.)

Meillä on joskus tullut valitusta liian pienestä tekstistä, samoin Savon Sanomilla ja Keskisuomalaisella, joten koska on kyse sanomalehdestä ja painojälki ei aina ole paras mahdollinen, halusimme, että teksti on todella selvää, siksi 9 pistettä pääsääntöisesti. Ongelmatilanteissa ja pakon edessä 8 kelpaa. Lisäksi on kyse yleensä juttua selventävästä asiasta, niin tuntuisi hölmöltä, jos se on liian pientä.

2. Mikä on grafiikan tyylikirjan merkitys? (graafikoille/lukijalle)

Helpottaa tietenkin graafikoiden työtä, koska ei aina tarvitse miettiä miten grafiikan tekee. Meillähän tehtiin joskus grafiikkaa fiilispohjalta ja se oli todella työlästä. Lukijoillekin se merkitsee selkeyttä, ei tarvitse miettiä mikä mikä elementti tuo oikein on, vaan sen tietää heti, että siinä on jotain lisä informatiota grafiikan muodossa. Myös taitossa yhtenäinen grafiikka helpottaa lehden tekemistä. Silloin kun juttuun on kuvia ja grafiikkaa, tietää, ettei grafiikka nouse ”kilpailemaan” esimerkiksi pääkuvan kanssa tai otsikon kanssa.

3. Mitä elementtejä/graafi pohjia tulisi aina kuulua tyylikirjaan ja miksi? (piirakat, pylvää, jne.)

Mielellään kaikkea mitä tyylejä graafikot käyttävät. Piirakoita ja pylvääitkin voidaan tehdä niin monella tyyllillä, joten niistäkin pitäisi sopia yhteiset pelisäännöt. Kartat ovat erityisen tärkeitä, koska niitä saadaan helposti liian vaikeita sanomalehteen. Mielestäni kaikista asioita pitäisi olla säännöt. Heloittaa graafikoita ja taittoa ja sitä kautta myös lukijoita, koska grafiikan tulkinta on näin helpompaa.

4. Värien käyttö ja merkitys grafiikan tyylikirjassa?

Erittäin tärkeää! Värien sekamelska voi johtaa kaaokseen! Mielestäni kannattaa ottaa huomioon koko lehden värit ja miettiä mitkä niistä ovat hyödyllisiä grafiikassa. Välttämättä kaikki eivät sovi grafiikkaan. Grafiikassa täytyy olla enemmän värejä, kuin muussa taitossa. Esimerkiksi piirakkan eri lohkojen värien täytyy erottua toisistaan. Lisäksi muun taiton värit tuovat viimeistellyn ja huolitellun ulkoasun. Yhteläiset värit esimerkiksi kartoissa ovat tärkeitä ja selkeyttävät myös lukijaa.

5. Typografian käyttö ja merkitys grafiikan tyylikirjassa?

Selkeyttää, tekee miellyttävämmäksi käyttää.

6. Kuinka vapaasti grafiikan tyylikirjaa saa soveltaa?

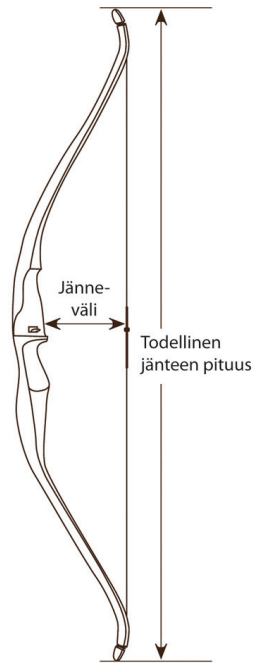
Suurissa grafiikoissa voi poiketa ja soveltaa, mutta perusgrafiikassa ei. Ajan käytön kannaltakin se on järkevää, että perusgrafiikka on saman kaltaista. Meillä eri lehtien yhteistyö on myös asia, jonka takia emme voi tehdä ”vaihdettavasta” grafiikasta millaista tahansa, vaan direktiivit ovat ja pysyvät.

7. Miten grafiikan tyylikirjan on huomioitava julkaisun taiton?

Tietysti taittotyyli on tärkeä asia grafiikka suunniteltaessa. Jos taitossa on rönsyjä ja ulottuvuuksia ja värejä paljon, grafiikka on silloin sippelimpää, eikä ne voi kilpailla keskenään. Yhteen sopivuus ja tyylikyys on tärkeää.

Liite 5

Kuva 15. Jousimetsästyskirjaan tekemiäni grafiikoita.

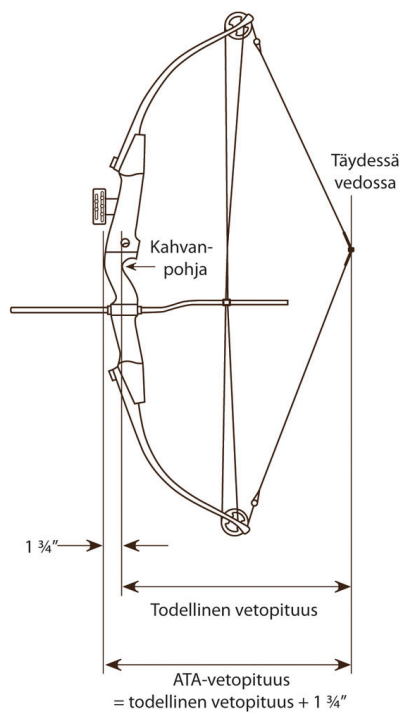
Suora sulitus, vähäinen pyöriminen

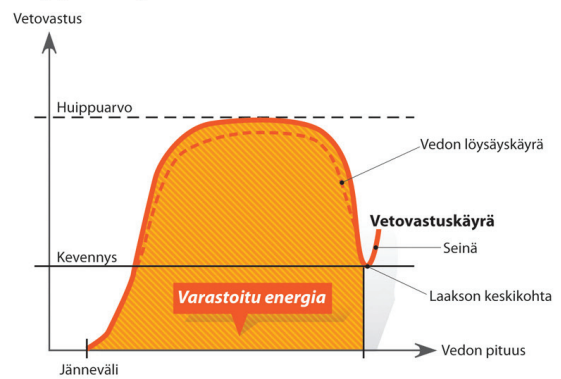
Oikealle offset sulitus, pyörii kohtalaisesti

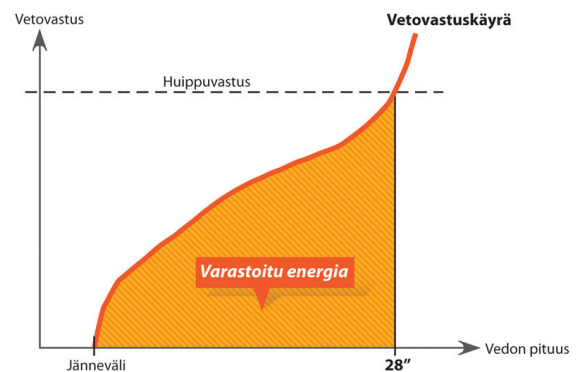
Oikealle kierteinen sulitus, pyörii voimakkaasti

Taljajousi täydessä vedossa

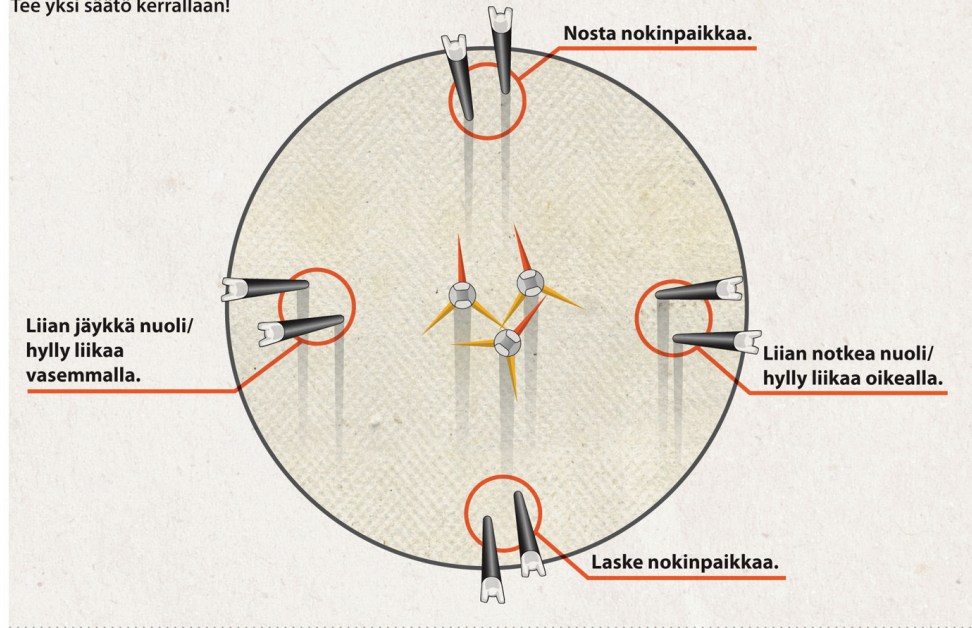

Huippuvastus 28\"/>

Sulattoman nuolen testi

Tee yksi säätö kerrallaan!

Kuva 16. Jousimetsästyskirjaan tekemiäni grafiikoita. Nämä grafiikat on tehty taiton grafiikkapohjille.

SJML suositukset

Eläimet (kokoluokka)	Taulukärki	Bluntti, SGH, Judo	Osumasta aukeava kärki	Kiinteä leikkaava kärki
Orava, pyy, kyyhky	✗	>180N	>180N	>180N
Sorsat, hanhet, teeri, metso	✗	✗	>180N	>180N
Jänis, supikoira, kettu	✗	✗	>180N	>180N
Metsäkauris	✗	✗	>180N	>180N
Majava	✗	✗	✗	45 Joulea
Valkohäntä-, kuusi- ja metsäpeura	✗	✗	40 Joulea	40 Joulea
Ilves, susi	✗	✗	45 Joulea	45 Joulea
Villisika, karhu	✗	✗	50 Joulea	50 Joulea
Hirvi	✗	✗	✗	60 Joulea

Ei sallittu Suomessa

Lähde: Suomen Jousimetsästäjien Liitto ry 2009